

ПИСЦИ О ЊЕГОШУ

Његошологија 1:

Есеји и записи српских писаца
о Петру II Петровићу Његошу

ПИСЦИ О ЊЕГОШУ

Његошологија 1:
Есеји и записи српских писаца
о Петру II Петровићу Његошу

Приредио
Гојко Божовић

Београд 2023.

ЖИВОТ И ЛИТЕРАТУРА

Сима Милутиновић Сарајлија
ДВОБОЈ УЧЕНИКА И УЧИТЕЉА*

Ученик Црногорац, младић од шеснаест година, почне у шали фалити своје Црногорце да су јунаци каквијех нема надалеко у свијету, а у осталоме Српству нигде ни наличнијех на њих. Учитељ призна му црногорско јунаштво, но придаде му и то: да је он млад и никуд још не одио по свијету, те да види и да се увјери да имаде још и самијех Србаља друкуда који јунаштвом нијесу нимало грђи од Црногораца, и да се обазре само на сусједну Србију и њене синове. Ученик рече на то, грохотом се насмјехавши: „Ада чоче, божа ти вјера, знам ја ту веселу Србадију, но куд су јој ти јунаци синови били док јој није дог да Карађорђа? Та ви сви тамо фастате једнога њега јунаштвом, а кад ви дог њега узете између вас, а ви сви суноврат у турцки јарам опет. Но кршна и сиромашна Црна Гора не хаје ни за Немање, ни за Мурате, па ни за Бунапарте; они сви бише и преминуше и мач свој о Црногорце ђекоји њих опиташе, па несташе, а Црна Гора остаде довијека и страшнога суда у својој вољи и слободи, а то ти је у слави“.

Тако су се оба позадуго препирала, да већ из шале у озбиљност пријеђу, пак ученику свом рече учитељ: „Ја сам овди у Црној Гори једин из Србије Србин, и може бит сам најгори од свијех дома оставшијех земљака мојијех; но и тако ја исти смејем изаћи на мејдан твојему најбољему Црногорцу ма и погинути знао ја од њега, ема нећу му се ни уклонити то ли га се препаста. Ово тко не вјерује, опитати може кадгођ му је драго; ја вазда готов послужити га каким хоће оружјем, ма он био Рамо Лазарев, које је како ми ти казујеш двадесет и четири мејдана од Турака добио, или Вуко Кузманов, који је већ Никшића полу исјекао и поробио, оли Машан Савов, којему равнога на Његуше нема“. То изрекавши изиђе на двор и отиђе у прошетњу, а остаде му сам ученик у соби гунђајући нешто.

* Изворник: *Савременици о Њејошу*, изабрали Видо Латковић и Никола Банашевић, Издавачко предузеће Ново поколење, Београд, 1951, стр. 12-14.

Не прође много, ал' то ученик зове учитеља у собу, и ови му ончас дође упитавши га шта хоће. Овда ученик, сједивши на столици при асталу, дигне се мучки на ноге и закључа врата, пак се к учитељу окрене и рече: „Ја немам времена ићи тражити и звати теби најбољег Црногорца за мејдан, но ево ти мене; сад обери – показујући руком два на асталу лежећа сребрњака арна-утовца – пиштоља – од оба ова пиштоља један који ти је драго, а ја ћу други, па ево овђе очас дим у дим по црногорски да скрешемо, па ком што бог да и јуначка срећа, да познаш ти што је и дијете црногорско.“

Стао учитељ насред собе и гледа га и слуша, пак му рече: „Ада јел' ти то збиљска воља твоја?“ „Видиш то и сам да је ово за шалу много и крупно, ема није друга ни теб' ни мени, божа вјера.“

Онда учитељ стајав насред собе раскрије прси, те их голе укаже и рече: „Ево ти нишан моје прси, крешти у њих сваким и онима редом са чивије пиштољима док ме не обориш, нити ми је жао ни јао, нити ће ми око тренути, ал' ја немам руке коју бих дигао на Његуша и на Карађорђа. Него удри, не дангуби“.

Овда се љутне ученик и рече: „Остав ту спрдњу, но узимај пиштољ који хоћеш, јер ћу ја сад и сам, пак то ти теби“. На то учитељ: „Ја, што рекох, рекох, није друга; но ево ме удри!“ Сад ученик брез све шале и окрајања сподбије пиштољ један и запне га говорећи: „Ада мниш ли не хоћу?“ па и скреше га усред прси учитељу свом; но зрно до учитеља не могне допријети, него пред своју цијев на земљу шупне с артије сукијом заједно. На то рече учитељ: „Зар си у хитњи пунио, те прах мимо цијев просуо, но узми онај други, па осим тога ено их о чивијама доста и бољижех које су људи, Црногорци, наиуњали, а не така дјеца невјешта“. Јарне се на то ученик и збиља му скреше и други у прси, али му и тај онако исто пукне и зрно пред обојицу испљуне као и први. „Та зар се тако пуни пушка – рекне учитељ – којом се мејдан односи? Но дај амо да је ја напуним, пак онда удри навјерно“. И појми руком за пушку да је напуни, ема овда збаци ученик своју ћувиду опорства и јарости, пак загрли учитеља и пољубивши се с њиме рече му: „Ја сам те само искушавао, би ли озбиљном ти пошао и стао на мејдану, и божа вјера виђу ево ће ниједна зла срећа не може ти ништа кад се узјогуниш, ема то и јест јунаштво,

САДРЖАЈ

ЖИВОТ И ЛИТЕРАТУРА

Сима Милутиновић Сарајлија: Двобој ученика и учитеља	7
Вук Стефановић Караџић: Писмо Лукијану Мушицком од 22. августа 1833.	10
Матија Бан: Подаци о Петру Петровићу Његошу	11
Љубомир Ненадовић: Из <i>Писама из Италије</i>	31
Павле Поповић: Млади Његош	35
Исидора Секулић: Тестамент Владике Рада	49

ИСТОРИЈА КАО ОКВИР

Владимир Ђоровић: Хајнрих Штиглиц код Његоша	71
Васиљ Поповић: Владичино спремање освете за Смаил-агину граховску победу.	79
Живко Драговић: Раскопавање Његошева гроба и пренос његових костију с Ловћена на Цетиње.	82
Меша Селимовић: Виђење: Над Његошевим писмима	86

РАЗМИШЉАЊА О ЊЕГОШУ

Стефан Митров Љубиша: Сјени Петра Петровића Његоша II.	105
Стефан Митров Љубиша: Читаоцем	109
Марко Цар: Величина Његошева дела	111
Јован Цвијић: О Његошу	115
Слободан Јовановић: Његош.	117
Григорије Божовић: Владика Раде	118
Бранко Лазаревић: Југоисток и Балкан немају већег дела од <i>Горској вијенца</i> . . .	121
Вељко Петровић: Његош	127
Иво Андрић: Његош као трагични јунак косовске мисли.	131
Иво Андрић: Његошева човечност	152
Милош Црњански: Размишљања о Његошу	155

Десанка Максимовић:	
Кроз живот не само народ већ и појединца	160
Милован Ђилас: Пјесник српске космичке несреће	165
Михаило Лалић: Ријеч о Његошу.	169
Стеван Раичковић: Суза моја нема родитеља	173
Борислав Пекић: Ово није похвала веку	178
Љубомир Симовић: Његош без граница	181
Бранислав Петровић: Енергија препознавања	185
Матија Бећковић: О Његошу.	186

ПЕСНИК И ВРЕМЕ

Аница Савић Ребац: Песник и његова позиција	203
Милан Кашанин: Његошева поезија.	224
Никола Банашевић: Његош о песнику	235
Перо Слијепчевић:	
Стварање света и лика васионе у <i>Лучи микроkozма</i>	242
Перо Слијепчевић: Звезде испод текста	278
Миодраг Павловић: Његошева <i>Луча микроkozма</i>	282

ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ

Љубомир Стојановић: <i>Горски Вијенац</i>	309
Јаша М. Продановић: <i>Горски Вијенац</i> као васпитно дело.	311
Исидора Секулић: Језик <i>Горској Вијенца</i>	315
Сима Пандуровић: Прелиставајући <i>Горски вијенац</i>	318
Растко Петровић: <i>Горски вијенац</i> и драма	327
Растко Петровић: Са <i>Горским вијенцем</i>	330

ЊЕГОШ И КОМЕНТАРИ

Милан Решетар: К тумачењу <i>Горскоја Вијенца</i>	335
Тихомир Р. Ђорђевић: Његош и народне пословице	340
Михаило Петровић: Једна заједничка црта науке и поезије	344
Милан Грол: <i>Горски Вијенац</i> на позорници	349
Владимир Вујић: Нешто о филозофији <i>Горској вијенца</i>	351
Станислав Винавер: Његош и зли вошебници	355
Милан В. Богдановић: Вратимо Његоша литератури!	365
Владимир Дедијер: Његош и прота Матија	368
Меша Селимовић: Основа Његошева језика.	378